

VÝZNAM JEDNOTNÉHO TRHU A VOĽNÉHO POHYBU TOVAROV PRE SLOVENSKO

Boris Hošoff

Motivation / Motivácia

Jednotný európsky trh je pravdepodobne najväčším úspechom Európskej únie a integrácie členských štátov. Významne podporil hospodársky rast, zvýšil životnú úroveň a uľahčil každodenný život európskych podnikov a spotrebiteľov. Európska únia prijala viacero politík, ktoré vytvárajú rámcové podmienky pre efektívne fungovanie jednotného trhu. Právo na voľný pohyb tovaru pochádzajúceho z členských štátov a tovaru z tretích krajín, ktorý je vo voľnom obehu v členských štátoch, je jedným zo základných pilierov jednotného trhu.

Main findings / Hlavné zistenia

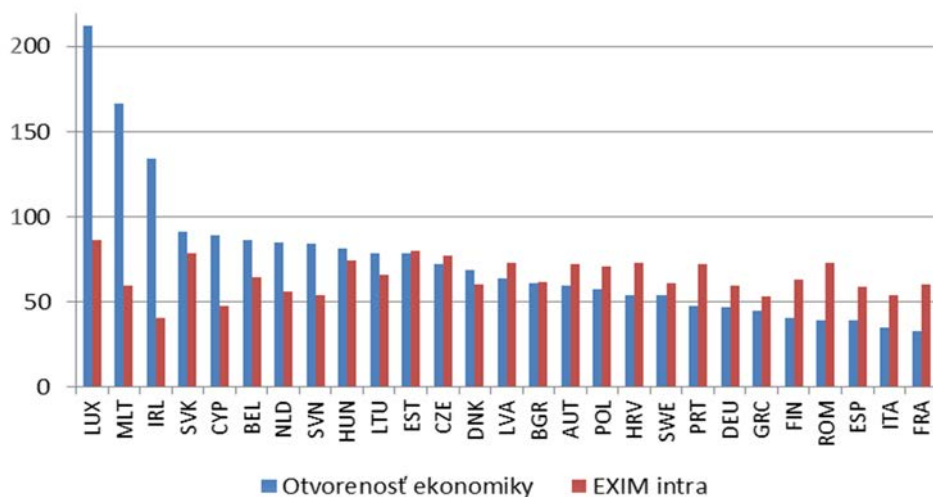
- Slovensko je ôsma najotvorenejšia ekonomika na svete
- Podiel obchodnej výmeny v rámci jednotného trhu je na Slovensku tretí najväčší spomedzi členských štátov EÚ
- Podiel vnútro-úniovej obchodnej výmeny má Slovensko druhé najvyššie, po Luxembursku
- Podiel Nemecka, Česka, Poľska a Maďarska na celkovom zahraničnom obchode Slovenska predstavuje až 41 %
- Tovarová koncentrácia vývozov sa od vstupu Slovenska do EÚ zväčšuje

Author's comment / Komentár autora

Slovenská ekonomika je v porovnaní s ostatnými členskými štátmi Európskej únie charakteristická svojou veľkou otvorenosťou, ktorá sa prejavuje vysokým podielom celkového vývozu a dovozu na našom hrubom domácom produkte (HDP). Miera otvorenosti slovenskej ekonomiky bola vždy relatívne vysoká a v roku 2004 bol u nás podiel vývozu a dovozu na HDP na úrovni 69 %, čo radilo Slovensko na 18. miesto vo svetovej ekonomike a 4. miesto v rámci členských krajín EÚ. Počas 20-ročného členstva v EÚ sa naša miera otvorenosti výrazne zväčšila a v roku 2023 bola podľa údajov Svetovej banky na úrovni až 91,4 % HDP, čo predstavovalo ôsmu najvyššiu hodnotu v rámci svetovej ekonomiky. Slovenská ekonomika je v tomto smere výnimočná, nakoľko vyššiu mieru otvorenosti a participácie na medzinárodnom obchode majú z členských krajín EÚ už len Írsko, Malta a Luxembursko, ktoré sú ale daňovými rajmi. Byť súčasťou

jednotného trhu EÚ je z pohľadu Slovenska veľmi dôležité, pretože okrem vnútorných faktorov rastu nám to dovoľuje naplno využívať aj komparatívne výhody a vonkajšie faktory rastu, na ktorých sme z hľadiska tvorby HDP závislí viacej ako väčšina členských krajín EÚ.

Graf 1: Otvorenosť ekonomík a podiely EÚ na celkových dovozoch a vývozoch tovarov v % (2023)

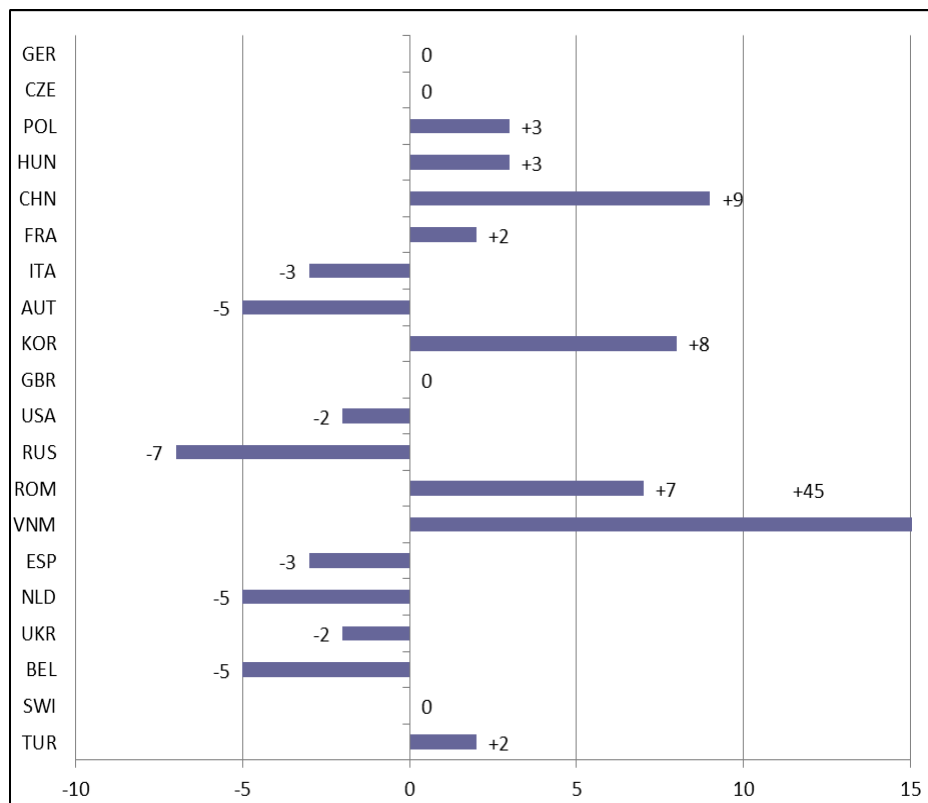
Prameň: World Bank, Eurostat, výpočty autora.

Podiel EÚ na celkových dovozoch a vývozoch tovarov (EXIM intra) je vo väčšine členských krajín väčší ako 50 %, s výnimkou Írska a Cypru. Už od svojho vstupu do EÚ v roku 2004 si Slovensko, v porovnaní s ostatnými členskými štátmi, udržiavalo relatívne vysokú závislosť na obchodovaní v rámci jednotného trhu EÚ. Podiel členských štátov EÚ na celkových dovozoch a vývozoch tovarov bol u nás v roku 2004 na úrovni 80,6 %, čo bolo najviac z celej EÚ. Odvtedy sa síce tento podiel postupne znížil na úroveň 78,4 % v roku 2023, stále však zostáva v rámci EÚ tretí najvyšší, hneď za Luxemburskom a Estónskom. Význam jednotného trhu je pre zahraničný obchod Slovenska nespochybniteľný, to ale zároveň vytvára priestor pre jeho väčšiu geografickú diverzifikáciu smerom von z EÚ, najmä do regiónov s vysokým potenciálom hospodárskeho rastu. Jednotný trh je okrem členských štátov prítiažlivý aj pre nečlenské krajiny, ktoré môžu prostredníctvom obchodovania so Slovenskom získať voľný prístup na veľký trh EÚ s jeho 450 miliónmi spotrebiteľov.

Z geografického hľadiska nie je prekvapivé, že od začiatku slovenského členstva v EÚ je naším hlavným obchodným partnerom Nemecko a druhé v poradí je Česko. Na tom sa nič nezmenilo ani v roku 2023 a tieto krajiny si dlhodobo udržiavajú pozície našich dvoch najväčších obchodných partnerov. V priebehu rokov sa k nim pripojilo Poľsko s Maďarskom, ktoré si od roku 2004 polepšili o 3 miesta. Tieto štyri európske krajiny sa podieľajú až na 41 % nášho zahraničného obchodu. Z európskych krajín narástol počas nášho členstva v EÚ ešte význam Francúzska, Turecka a najmä Rumunska.

Ostatné členské krajiny EÚ si v poradí najväčších obchodných partnerov Slovenska pohoršili. Asi najviac sa ale znížil význam Ruska, ktoré sa z pozície nášho piateho najväčšieho obchodného partnera v roku 2004 prepadlo až na 12. miesto v roku 2023.

Graf 2: 20 najväčších obchodných partnerov Slovenska a zmena ich poradia v rokoch 2004 – 2023

Poznámka: Poradie zhora nadol.

Prameň: International Trade Centre, výpočty autora.

Tieto zmeny v poradí najväčších obchodných partnerov sa udiali predovšetkým v prospech nárastu významu ázijských ekonomík, s ktorými má ale Slovensko dlhodobu zápornú obchodnú bilanciu. Zaujímavý je z tohto pohľadu najmä Vietnam, ktorý sa v priebehu rokov 2004 – 2023 prepracoval medzi 20 najväčších obchodných partnerov Slovenska. Polepšil si až o 45 miest, čo súvisí s postupnou relokáciou výrobných kapacít z Južnej Kórey a Číny do Vietnamu z dôvodu nižších výrobných nákladov. Vietnam ku nám následne vyváža najmä elektronické súčiastky a zariadenia pre firmy pôsobiace v SR, ako je Samsung Galanta, Foxconn Nitra a iné, ktoré potom svoje tovary vyvážajú do okolitých krajín. Obchodná výmena Slovenska od nášho vstupu do Európskej únie kontinuálne rastie. Najvýznamnejšou kategóriou našich vývozov sú cestné vozidlá, ktoré sa na celkových vývozoch Slovenska do členských štátov únie podieľajú približne jednou tretinou. Na celkových vývozoch mimo členské štáty EÚ je podiel cestných vozidiel ešte väčší a to až 57 %. Azda aj preto nie je prekvapujúce, že podľa údajov OSN má spomedzi 20 hlavných

obchodných partnerov Slovenska znázornených na grafe 2 vyššiu mieru tovarovej koncentrácie vývozov ako my len Švajčiarsko a Rusko. Navyše sa miera tovarovej koncentrácie vývozov Slovenska od nášho vstupu do EÚ neustále zväčšuje. Jednotný trh tak nastavuje zrkadlo našej tovarovej konkurencieschopnosti a potrebe väčšej diverzifikácie v zahraničnom obchode. Zároveň sa takto potvrdzuje veľký význam nášho členstva v EÚ, nielen z hľadiska medzinárodného obchodu, ale aj zamestnanosti a prílevu zahraničných investícií.